

Büyük Yolsuzlukların Maliyeti*

George Moody-Stuart**

Yolsuzluklarla ilgili bir tartışma, yolsuzluğun tarifini yaparak başlamalıdır, çünkü yolsuzluk pek çok kişiye göre “kötülük” ile eşanlamlıdır. En açık seçik ve en kısa tarif “Sosyal Bilimler Ansiklopedisi”ndeki tariftir: “Yolsuzluk, kamusal gücün şahsi menfaat elde etmek için kullanılmasıdır.” Bu tarif ulusal ve yerel düzeydeki kamu görevlileri ile politikacıların almış olduğu rüşveti içermekle birlikte, sadece özel sektörde içerisinde olan rüşveti kapsamaz.

Benzer bir şekilde “büyük yolsuzluk” ve “sıradan yolsuzluk”, arasında ayırım yapmakta fayda vardır. Üst düzey kamu görevlileri, bakanlar ve devlet başkanları büyük yolsuzluğa konu olurken, sıradan yolsuzluklar yabancılar şubesi çalışanları, gümrük görevlileri, polisler ve benzerleri tarafından yapılan yolsuzluk çeşididir. Bu ayırım, sadece yolsuzluğun miktarı ile ilgili bir farklılığı ifade etmez. Aralarındaki temel fark şudur: sıradan yolsuzluk rutin işlemlerin daha çabuk yapılması ile ilgilidir, hiç yapılmaması ile değil. Büyük yolsuzlukta ise ülkenin karar vericilerinin etkilenmesi söz konusudur.

** Uluslararası Şeffaflık Örgütü İngiltere Şubesi Başkanı. Karayibler, Afrika ve Büyük Okyanusun güneyindeki ülkelerde bir kaç çok uluslu tarımsal endüstri şirketinin yöneticisi olarak yıllarca çalışmıştır. Cambridge Üniversitesinden anayasa hukuku dalında lisans derecesi almıştır.

Büyük yolsuzluk üzerinde odaklaşmak hiçbir şekilde sıradan yolsuzluğu hoş görmek anlamına gelmez. Bu ikincisi, sıradan vatandaşın (özellikle de toplumun en zayıf üyelerinin) günlük hayatlarını çekilmez bir hale getirir. Fakat büyük yolsuzluk milletleri mahvedebilir; onun olduğu yerde sıradan yolsuzlukları kontrol edebilme imkanı yoktur.

Hangi tür ticari muamelelerin büyük yolsuzluğun konusu olabileceğini belirlemede üç kriter kullanılabilir. Bunlardan ilki, ticari muamelelerin hacmi ile ilgilidir. Hacmi küçük işler “uğraşmaya değer” görülmektedir. İkinci kriter mükafatların ne zaman elde edileceği ile ilgilidir. Örneğin, rüşvetin iki veya üç yıl içerisinde elde edilecek olması, onun çekiciliğini azaltan bir unsurdur. Son olarak, şaşırtıcılık unsuru olarak adlandırılabilir bir kriter daha vardır. Yani işlemler ne kadar karmaşık ve yüksek teknolojinin kullanılması söz konusu ise, o işlemler hakkında içinden çıkılması zor sorularla karşılaşılması ihtimali o kadar küçüktür.

Bu kriterler uygulandığında, yolsuzluk yapılması ihtimalinin en yüksek olduğu ticari muameleler şunlardır:

- Askeri ihtiyaç maddeleri, uçak ve helikopterler, gemiler ve iletişim araçları;
- Başlıca endüstri ve tarımsal endüstri projeleri ile altyapı projelerinde (örneğin barajlar,

limanlar, köprüler ve otoyollar) kullanılan sermaye malları;

- Madencilik sanayiine verilen lisanslar;
- Danışmanlık ücretleri; ve,
- Devletin sürekli olarak yapmakta olduğu alımlar, örneğin petrol, gübre, çimento, okul kitapları ve ilaç sanayii ürünleri.

Şüphesiz her bir iş bağlantısı çekicilik açısından büyük farklılıklar gösterir.

Yolsuzluk makinesinin en önemli çarklarından biri de yerel temsilciler (acenteler) dir. Büyük şirketlerin satış müdürleri ellerinde içi yüz dolarlarla dolu çantalarda bütün dünyayı dolaşmazlar. Bunun yerine onlar, kendi toplumlarında saygı duyulan kişiler arasından, ihale kazanıldığı takdirde %10-20 gibi yüksek rakamlar ödeme vaat ettikleri temsilciler atarlar. Bu şekilde şirketler karar vericilerle yakışık olmayan, doğrudan bir ilişki içerisine girmemiş olurlar. Şirket yöneticileri, temsilcinin almış olduğu dolgun komisyonun ne kadarını diğerlerine verdiğini (hatta hiçbir şey verip vermediğini) bilmeye ihtiyaç duymazlar.

Rüşveti verenle alan arasında böyle bir mesafe bulunmasına rağmen, pek çok kişi büyük, tanınmış ve görünüşte saygın kuruluşların rüşvet işine bulaşmış olmasını şaşırtıcı bulmaktadır. Bu durum şöyle açıklanabilir: her ne kadar ülkeler içeride yetkililere rüşvet verilmesini suç sayarsalar da, Amerika haricinde hiçbir ülke, vatandaşlarının ülke dışında iken yabancılara rüşvet vermesini suç saymamaktadır. Bu tür rüşvetin suç kapsamı dışında tutulması ve verilmesine kasıtlı olarak göz yumulması (temsilcilik müessesesi her iki durumu da kolaylaştırmaktadır) sonucunda şirketler büyük yolsuzluk olayını gerçekleştirebilmektedirler.

Artan Ticari İşlem Maliyetleri

Bütün bunlardan sonra, büyük yolsuzluğun ne kadar bir zarara yol açtığı sorulmalıdır. Yolsuzluğun en belirgin etkisi, ticari işlem maliyetinde yol açtığı doğrudan artıştır. Örneğin, % 10 oranında bir rüşvet ödendiğinde, genellikle bu miktarın büyük bir kısmı satıcının cebinden çıkmaz. Verilen rüşvet fiyata yansıtılır. Hatta bu

ödeme, satıcıya, malın fiyatını ödediği rüşvetten daha fazla artırma imkanı da vermektedir. Eğer satılan şey ithal edilmiş mal ve hizmetler ise, ithal malın maliyetindeki artış nedeniyle alıcı daha fazla döviz ödemek zorunda kalacaktır. Halbuki, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda döviz sıkıntısı vardır.

Bununla birlikte maliyet artışları konunun diğer boyutu kadar önemli değildir. Bir kere şahsi kazanç elde edebilme beklentisi ihalelerin verilmesinde bir faktör haline geldiğinde, çabucak en önemli faktör olur ve maliyet, kalite, teslim şartları ve diğer meşru kaygıları bir kenara iter. Sonuçta yanlış üretici ve/veya yükleniciler seçilir ve istenilmeyen mallar alınmış olur.

Bu şekilde çarpıtılmış bir karar-verme sisteminin sonucu olarak, ihtiyaç duyulmayan ürünler veya projeler, sadece ve sadece onlar karar vericiler için yüklü miktarlarda rüşvet elde edebilme kaynağı haline geldikleri için, çok daha önemli diğer ulusal önceliklerin önüne geçebilmektedirler. Askeri malzemelerin büyük yolsuzluğa en kolayca konu olabilecek mallar kategorisinde bulunduğu hatırd tutulursa, bunların çoğu zaman gereksiz yere satın alınmış olmaları hiç de şaşırtıcı değildir.

Büyük yolsuzluğun yol açtığı ahlaki yıkım, en az ekonomik yıkım kadar önemlidir. Gelişmiş ülkelerde şu argüman yaygın olarak dile getirilmektedir. “Biz onların iş yapma yöntemlerine uymak zorundayız. Rüşvet onların kültürlerinin bir parçasıdır. Eğer bizim yaptığımız oralarda doğru sayılıyorsa, yanlış bunun neresindedir? “Oralar”, gelişmekte olan ülkeleri ifade etmektedir. Fakat bu tür mazeret dürüst Afrikalılar, Asyalılar, Doğu Avrupalılar ve Latin Amerikalılar tarafından haklı olarak reddedilmektedir. Onlara göre, yolsuzlukların gelişmekte olan ülkelerde gelişmişlere kıyasla daha fazla olduğu bir gerçektir. Fakat yolsuzluklar hiç kimsenin kültürünün bir parçası değildir.

Yolsuzluklar Açısından Ülkelerin Durumu

İş dünyasındaki yolsuzluklarla mücadele eden Berlin merkezli ve kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan Uluslararası Şeffaflık Örgütü (TI), “Yolsuzlukları Algılama Endeksi” adı verilen ve 54 ülkeyi kapsayan bir endeks geliştirmiştir. Bu endeksteği bilgiler her bir ülkede başka kuru-

luşlar tarafından yapılan 10'ar araştırmadan elde edilmiştir. Endeks, en fazla dört araştırmanın ek-sik olduğu ülkeler hakkında bilgi ihtiva etmez. On puan bir ülkenin yolsuzluklardan tamamen arınmış olduğunu, sıfır puan ise o ülkede ticari işlemlerin tamamen şantaj ve rüşvet ile yapıldığını göstermektedir.

Büyük yolsuzluk demokratik müesseselere ağır zararlar vermektedir. İngiliz-İrlandalı büyük devlet adamı Edmund Burke'un 1777 yılında belirttiği gibi, "genelde yozlaşmış olan bir halk arasında özgürlük uzun süre yaşamaz."

En Az Yolsuzluk Hangi Ülkede?			
Sıralama	Ulke	Puan	
		1996	1995
(en yüksek=10)			
1	Yeni Zelanda	9.43	9.55
2	Danimarka	9.33	9.32
3	İsveç	9.08	8.87
4	Finlandiya	9.05	9.12
5	Kanada	8.96	8.87
6	Norveç	8.87	8.61
7	Singapur	8.80	9.26
8	İsviçre	8.76	8.76
9	Hollanda	8.71	8.69
10	Avustralya	8.60	8.80
11	İrlanda	8.45	8.57
12	İngiltere	8.44	8.57
13	Almanya	8.27	8.14
14	İsrail	7.71	-----
15	ABD	7.76	7.79
16	Avusturya	7.59	7.13
17	Japonya	7.05	6.72
18	Hong Kong	7.01	7.12
19	Fransa	6.96	7.00
20	Belçika	6.84	6.85
21	Şili	6.80	6.94
22	Portekiz	6.53	5.56
23	Güney Afrika	5.68	5.62
24	Polonya	5.57	-----
25	Çek Cumhuriyeti	5.37	-----
26	Malezya	5.32	5.28
27	Güney Kore	5.02	4.29
28	Yunanistan	5.01	4.04
29	Tayvan	4.98	5.08
30	Ürdün	4.98	-----
31	Macaristan	4.86	4.12
32	İspanya	4.31	4.35
33	Türkiye	3.54	4.10
34	İtalya	3.42	2.99
35	Arjantin	3.41	5.24
36	Bolivya	3.40	-----
37	Tayland	3.33	2.79
38	Meksika	3.30	3.18
39	Ekvator	3.19	-----
40	Brezilya	2.96	2.70
41	Mısır	2.84	-----
42	Kolombiya	2.73	3.44
43	Üganda	2.71	-----
44	Filipinler	2.69	2.77
45	Endonezya	2.65	1.94
46	Hindistan	2.63	2.78
47	Rusya	2.58	-----
48	Venezüella	2.50	2.66
49	Kamerun	2.46	-----
50	Çin	2.43	2.16
51	Bengaldeş	2.29	-----
52	Kenya	2.21	-----
53	Pakistan	1.00	2.25
54	Nijerya	0.69	-----

Kaynak: Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün hazırladığı Yolsuzlukları Algılama İndeksi, 1995-1996.

Sıralama sadece yapılan araştırmaların sonuçlarına dayandırılmıştır ve sadece araştırmalara katılan iş adamlarının algılamalarını yansıtır. 1995 yılında daha az sayıda ülke indekse dahil edildiğinden ve daha az sayıda araştırma kullanıldığından dolayı bu yıla ait olan bulgular kabaca bir karşılaştırma yapmaya imkan vermektedir.

Hiç bir ülke on ve sıfır puan almamıştır; Yeni Zelanda 9.43 puanla bir uçta, Nijerya 0.69 puanla diğer uçta yer almıştır. Bir kaç istisna hariç listenin üst yarısında bulunan ülkeler yerleşmiş ve kuvvetli demokratik kurumlara sahip ülkelerdir. Diğer yarısındaki ülkeler için ise tam tersi söylenebilir.

Burke, iki yüzyıl sonra bazı Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde aşağı yukarı ne olacağını önceden bilmiştir. Her ne kadar yolsuzluk her zaman demokrasinin tamamen çökmesi sonucuna yol açmazsa da, bu ülkelerin bazılarında yolsuzluk demokrasinin niteliğinin kötüleşmesine yol açmıştır. Örneğin, rüşvet alan bakanlar

ve kamu görevlilerinin ifade özgürlüğüne de, kendilerinin yaptıklarını ifşa edecek özgür basına da müsaade etmedikleri bilinmektedir. Benzer şekilde onlar siyasi muhalefetin bu işi yapmasına da müsaade etmezler. Büyük yolsuzluk sonucu elde edilen servet, ahlaksız politikacıların hileli yollarla işbaşında kalmalarını sağlayan önemli bir etmendir.

Biz Güçsüz Değiliz

Büyük yolsuzluğun maddi ve manevi açıdan bir felaket olduğu göz önüne alındığında, onu önlemek için ne yapılabilir? Onun tamamen yok edilebileceğini düşünmek gerçekçi olmaz. Ancak, şimdi, pek çok ülkede onun büyük ölçüde azaltılabileceğine inanan ve TI ile işbirliği yapan guruplar mevcuttur. TI'nın idari müdürü Jeremy Pope'a göre, yolsuzluk riski az, karı çok olan bir iş olmaktan çıkıp, riski çok, karı az bir iş haline gelmelidir.

Yolsuzlukla mücadelede ilk silah ceza kanunu olmalıdır. Amerika'daki 1977 tarihli "Yabancı Ülkelerde Yapılan Yolsuzluklara Dair Kanun" (PCPA), Amerikan şirket yöneticilerine, eğer onlar bir yabancı politikacı veya görevliye doğrudan yada dolaylı olarak rüşvet verirlerse, aynen bir Amerikalıya rüşvet vermiş gibi kabul edileceklerini açıkça belirtmektedir. Başka hiç bir ülkede böyle bir kanun yoktur, ancak çok geçmeden bu konuda değişme kaydedilecektir. Örneğin, OECD'ye üye ülke hükümetleri (bazıları oldukça gönülsüz de olsa) ülke dışında icra edilen yolsuzlukların bir cezai suç olmasını kabul etmişlerdir. İngiltere örneğinde, kimi hukukçular böyle bir yasaya yabancı devletlere ülke dışı (extraterritorial) yetkiler tanıyan kanunların İngiliz hukukuna aykırı olduğu gerekçesiyle itiraz etmişlerse de, öbür taraftan İngiltere'nin extraterritorial nitelikteki terörizm ve uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin kanunları kabul ettiğini göz önüne aldığımızda zayıf bir argümandır. Bununla birlikte, kabul etmek gerekir ki OECD ülkelerinde bu tür değişikliklerin yapılması zaman olacaktır.

FCPA kanununun kimi karşıtları, bazı Amerikan şirketlerinin rüşvet vermeye devam etmeleri nedeniyle, bu kanunun etkisiz olduğunu id-

dia etmektedirler. Fakat, iyi kanunun ölçütü, onun mükemmel olup olmadığı değil, onun arzu edilen istikamette önemli değişiklikler meydana getirip getirmediği olmalıdır. FCPA şüphesiz bu ölçüte uygun bir kanundur. Onun etkinliği konusunda da, diğer başlıca gelişmiş ülkelerin benzer kanunlar koymaktaki başarısızlığına bakarak hüküm verilmemelidir (bu boşluk, zaman zaman Amerikan ihracatçılarının rakipleri ile eşit düzeye gelebilmek amacıyla kanunsuz yollara başvurmalarına sebep olmaktadır).

Rüşvetin Suçlaştırılması

Rüşvetin suç sayılması şirketlerin vergilendirilmesini belirgin bir biçimde etkileyecektir. Çok yakın zamanlara kadar, bütün Avrupa ülkelerinde, off-shore alanlara verilen rüşvetlerin (rüşvet oldukları kabul edilmiş olsa bile) "ticari harcamalar" olarak kabul edilip vergi indirimine tabi tutulması, gerçekte rüşveti sübvansede bir unsur olmaktadır. Bütün OECD ülkeleri bu duruma son vermeyi taahhüt etmiş ve İngiltere bunu gerçekleştirmiştir. Anglo-Sakson hukuk sisteminde her ne kadar zanlılar suçları ispat edilene kadar suç suçsuz sayılırlarsa da, bu ilke vergi otoritelerine karşı kullanılamaz.

Rüşvetin suç sayılması hesap kontrolörlerinin de konumlarını değiştirecektir. Bir şirketi teftiş etmek üzere dışarıdan görevlendirilen bir müfettişin görevinin o şirketin hesaplarında görünen bir kanunsuz ödemeyi tespit etmek olduğu düşünüldüğünde, o müfettişin bu tür ödemeleri görmezlikten gelmesi onu herhangi bir hisse sahibi tarafından mahkemeye verilme riski ile karşı karşıya getirir.

Son zamanlarda Uluslararası Şeffaflık Örgütü, başlıca kamu ihalelerine katılanların Rüşvet Karşıtı Pakt'ı (ABP) kullanmalarını öngören ve "Dürüstlük Adaları" adı verilen ilginç bir kavram geliştirmiştir. Pakt sözleşmesi, ihaleye katılan tüm taraflar (kamu görevlileri ve şirketlerin müdürleri) tarafından şahsen imzalanacaktır. Onlar bu sözleşme ile söz konusu ihale ile bağlantılı olarak her ne surette olursa olsun rüşveti teşvik edecek hiç bir "teklifte" bulunmayacaklarını taahhüt ederler. ABP'yi ihlal edecek yolsuz davranışlar için verilen cezalar arasında, şirketin uzun süre kara listeye alınması ve ihalelerden yasaklanması da yer almaktadır.

Rüşvet Karşıtı Paktın Şirketlerle İlgili Temel Hükümleri

Kamu sektörü ihalelerinde yolsuzluk karşıtı pakta üye devletlerde iş yapmak isteyen şirketler paktın hükümlerine uyacaklarını bildiren bir mektup imzalamak zorundadırlar. Bu mektup aşağıda belirtilen hükümleri ihtiva etmelidir:

1. [*Şirketin adı*] yolsuzlukların pek çok ülkenin sosyal ve ekonomik gelişimi üzerinde yıkıcı etkiler yaptığını kabul eder. Biz özellikle uluslararası kalkınma, ticaret ve yatırım faaliyetlerinde açıklık ve sorumluluğun geliştirilmesi için önlemler alınması gerektiği yönündeki gelişen global konsensüse katılmaktayız.

2. [*Şirketin adı*] hükümetin şeffaflık ve sorumluluğu güçlendirmek için almış olduğu önlemleri benimser. Bu çerçevede, [*Şirketin adı*]:

a) yapacağı teklifle ilgili olarak hiç bir kamu görevlisine her ne suretle olursa olsun rüşvet vermeyecek ya da teklif etmeyecektir;

b) hiç kimsenin (ister şirket personeli isterse şirketin bağımsız ticari temsilcileri olsun) kendi adına rüşvet vermelerine ya da teklif etmelerine müsaade etmeyecektir;

c) verdiği teklifte kendi personeli dışında herhangi bir kimseye yapılan teklifle ilgili ödemelerden menfaat sağlayanları (ödeme yapılan ve ihale kazanıldığında ödeme yapılacak kişiler ile şirket çalışanlarından kendilerine fazladan pirim ödenenler) tam olarak beyan edecektir; ve,

d) şirket, [*ülke adı*] bütün çalışanlarına, acentelerine ve diğer temsilcilerine, onlardan adı geçen ülkenin kanunlarına uymayı ve özellikle de her ne ad altında olursa olsun (ister doğrudan isterse dolaylı olarak) yetkililere rüşvet vermemelerini veya teklif etmemelerini isteyen direktifler vermeyi resmen taahhüt eder.

.....
(Tarih)

.....
(İmza) Ana Şirketin Genel Müdürü

Daha fazla bilgi için, TI'nin Berlin bürosu ile bağlantı kurulabilir veya internette "<http://www.transparency.de>" adresine bakılabilir.

Bazıları "Dürüstlük Adaları" yönteminin kullanılmasının pratikte bir işe yaramadığı, çünkü Pakt sözleşmesine taraf olanların zaten yapmaları gereken şeyden (yani rüşvet almamak ve teklif etmemek) fazla bir vaatte bulunmadıkları gerekçesiyle itiraz edebilirler. Fakat, şu gerçek göz önünde tutulmalıdır ki, bütün tarafların belli bir proje ihalesinde hususi olarak belirtilmiş ve uyulmaması halinde müeyyideleri konulmuş rüşvet karşıtı taahhütleri daha ciddiye aldıklarına dair deliller mevcuttur.

Hükümet ihalelerinden aşırı veya hileli kazanç elde edenleri "ihbar eden" şirket çalışanlarını cesaretlendirmeyi ve ödüllendirmeyi vaad eden Amerikan kanunları son zamanlarda Av-

rupa ülkelerinde oldukça büyük ilgi çekmiştir. Mevcut düşünce tarzı hızla bu yöne kaymakta ve ihbarcılar rüşvetle mücadelede faydalı bir araç olarak görülmektedir. Fakat, gelecekte daha çok üzerinde durulacak konu, ihbarcıların ödüllendirilmesinden ziyade korunmaları olacaktır.

Finans kurumları, özellikle de gelişmekte olan ülkelerdeki büyük projelere özel şartlarda ucuz kredi veren uluslararası kurumlar, rüşvetle mücadelede önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu kurumlar giderek artan bir şekilde, sağladıkları fonların amaçları doğrultusunda kullanılmasını, rüşvetçi mal tedarik edeciler veya yüklenici firmalar ile kamu görevlileri arasındaki pazarlıklar sonucunda hortumlanmasını önlemeyi kendi sorumlulukları olarak görmektedirler. Örneğin, Ja-

mes Wolfensohn Dünya Bankası başkanı olduğundan bu yana, alımlarda rüşveti önlemeye yönelik tedbirleri Bankanın baş gündemi yapmıştır. Diğer bir örnek ise, yardım veren ülkelerin kalkınma yardımlarına giderek artan oranda soğuk bakmaya başladıkları olgusudur. Çünkü, her ne kadar bu yardım türü yoksul ülkeler için önemli olsa da yardımların yolsuzluklar sonucu israf edilmeleri söz konusudur.

Son olarak, büyük yolsuzluğa karşı kullanılacak mevcut silahlar değerlendirilirken, konunun kamuoyunda tartışılmasının öneminin de altı çizilmelidir. Her ne kadar bu kritik cephede girişimde bulunulmasına ihtiyaç varsa da, yolsuzluklarla mücadelenin kamuoyunda daha çok tartışılıyor ve anlaşılıyor olması oldukça önemli bir gelişmedir.

Amerika Kıtasındaki Ülkelerin Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi

Kendi ülkelerinde yolsuzluk ve rüşvet belasıyla muzdarip olmuş Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) üyeleri, sürpriz bir şekilde bu yılın başında yolsuzluk karşıtı bir sözleşmeyi imzaladılar. Düzenlemenin geçerlilik kazanabilmesi için bazı taraf ülkelerde yerel kanunların yapılmasına ihtiyaç olmakla beraber, bu düzenleme geniş kapsamlı tarifler ve uygulama mekanizmaları içermektedir.

Sözleşmenin getirdiği en önemli yenilik OAS üyelerinden rüşvetçiliği ve kanunsuz yollardan servet edinilmesini suçlaştırmalarını istemesidir. Sözleşmenin diğer temel hükümleri şöyledir:

* “Banka gizliliği” ilkesinin diğer ülkelerin yaptıkları yolsuzluk soruşturmaları ile işbirliği yapmayı reddetmek amacıyla kullanılması açıkça yasaklanmıştır.

* Bu sözleşmenin onaylanması, yolsuzlukla suçlananların iadesi için (iki ülke arasında suçluların iadesi anlaşması olmasa bile) hukuki bir temel sağlar.

* Sözleşmede yapılan yolsuzluk tanımı, maddi rüşvet yanında iltimas ve parasal olmayan mükafatları da kapsar. Dahası, sözleşme bir görevlinin hiç bir şey yapmamasını, bu hareketsizlik ona rüşvet veren ya da çıkar sağlayanların menfaatine olması durumunda, rüşvet olarak sınıflandırmıştır.

* Sözleşme kanunsuz zenginleşmeyi yolsuzluk olarak kabul etmiştir ve eğer imzacı ülkeler kendi kanunlarında bunu suç olarak belirtmemişlerse, suç sayacak kanunlar çıkartmakla yükümlü tutulmuşlardır.

Yolsuzluğu başladığı anda durdurmak için, OAS üyeleri bazı önleyici mekanizmalar geliştirmişlerdir. Bunlar arasında bazı kamu görevlilerinin mal varlıklarının kaydedilmesi ve ilan edilmesi, yolsuzluğu ihbar eden kamu ve özel sektör görevlilerinin korunmasını ön gören mekanizmalar ve rüşvet veren şahıs ya da şirketlere rüşvet için yapılan ödeme dolayısıyla vergi muafiyetleri sağlanmasının kanunla yasaklanması yer almaktadır.

Diğer bir şaşırtıcı gelişme de, OAS üyesi memleketlerin hemen hemen tamamının sözleşmeyi onaylamış olmasıdır. Sözleşmenin başlangıç kısmında belirtildiği üzere, bölgesel devletler inanmışlardır ki, yolsuzluklarla savaşım demokratik kurumları güçlendirir ve ekonomik çarpıklıklar ile toplumun ahlaki yapısına zarar verilmesinin önüne geçer.

** “The Costs of Grand Corruption”, *Economic Reform Today*, No. 4, 1996, ss. 19-24

Bu yazı Center for International Private Enterprise'in (CIPE) katkılarıyla çevrilmiş ve yayımlanmıştır.

Çeviren: Faruk Çakır